

Til høringsinstansene

Vår ref: 2019/50312
Dato: 12.09.2019
Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

HØRING: Utkast til ny forskrift om offentlig kontroll for å sikre etterlevelse av regelverket for mat, fôr, plantevernmidler dyrehelse og dyrevelferd (kontrollforskriften)

Hovedinnhold i forskriftsutkastet

Innholdet i forskriftsutkastet retter seg primært mot matmyndighetene. Den gir regler for myndighetenes organisering, planlegging og gjennomføring av kontroll og verifisering av virksomheter og enkeltpersoners etterlevelse av regelverket for mat, fôr, plantevernmidler, dyrehelse og dyrevelferd.

Indirekte har disse bestemmelsene stor betydning for næring og befolkning. Reglene stiller krav til et tilsynssystem som skal sikre trygg mat og bidra til god dyrehelse og dyrevelferd og ivareta miljøhensyn.

Kontrollforskriften implementerer en ny kontrollforordning med et utvidet omfang og med en del forbedringer. Den skal være en paraply for kontrollbestemmelser i «matkjeden».

Det gis enkelte rettigheter og plikter for virksomheter og enkeltpersoner. Dette gjelder bl. a. rett til innsyn og plikt til å bidra så tilsynet kan gjennomføres effektivt. Det stilles og krav til når og hvordan gebyrer skal fastsettes.

Dette er en EØS-forskrift og det er lite påvirkningsmulighet på forskriftens materielle innhold.

Bakgrunnen for forslaget

EUs kontrollforordning fra 2004: Forordning(EU) nr. 882/2004 om offentlig kontroll for å sikre verifisering av etterlevelse av regelverket i matkjeden, er tatt inn i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett i en forskrift. Den stiller krav til kontrollmyndighetene og setter rammer for tilsynet.

Denne forordningen er evaluert og gjennomgått i EU og skal erstattes av en ny forordning: (EU) 2017/625 av 15. mars 2017 om offentlig kontroll og annen offentlig virksomhet som gjennomføres for å sikre anvendelsen av næringsmiddel- og fôrvare regelverket samt regler for dyrs helse og velferd, plantehelse og plantevernmidler og om endring av en rekke rettsakter (heretter kalt ny kontrollforordning).

Konklusjon av gjennomgangen var at forordningen fungerer godt men at den kan forbedres. Følgende hovedprinsipper har vært førende for den revisjonen som er foretatt:

- Utvidet omfang – få én rettslig ramme for alle kontrollbestemmelsene i matkjeden
- Harmonisering av kontrollen, mest mulig enhetlige horisontale regler
- Åpenhet
- Risikobasert og effektivt
- Presisere, forenkle og klargjøre = fjerne unødige krav og overlappende bestemmelser
- Ivareta nye utfordringer og behov
- Det skal fremdeles være opp til det enkelte land hvordan de organiserer kontrollen

Generelt om innholdet i forordningen som nå forskriftsfestes

Den nye kontrollforordningen har som mål å sikre at europeiske myndigheter er harmoniserte, at de har systemer, organisering, planer og tiltak på plass for å sikre etterlevelse av regelverket i hele matkjeden. På denne bakgrunn er omfang utvidet betraktelig og omfatter nå også plantehelse, plantevernmidler, animalske biprodukter, GMO og økologi. Den stiller som tidligere krav om at myndighetene skal ha tilstrekkelig med ressurser, opplæring av sine ansatte, en risikobasert kontroll samt hvordan kontrollen skal gjennomføres og følges opp. Bl.a. skal kontrollen som hovedregel være uanmeldt.

Forordningen skal være en overordnet paraply for kontrollbestemmelser i matkjeden. Kontrollbestemmelser fra andre rettsakter er tatt inn i ny kontrollforordning og dette skal bidra til harmonisering, forenkling, hindre dublering av bestemmelser og styrke kontrollen med matkjeden. Det medfører at importkontrollbestemmelsene blir samlet og harmonisert. Kommisjonen skal integrere og samle datasystemer under én paraply, IMSOC (Informasjonssystemet for offentlig kontroll). Kontrollbestemmelsene skal bygge på felles prinsipper og likt utgangspunkt, med mindre det er noen helt særskilte behov. Enkelte områder er ikke omfattet, se under avsnittet om forordningens omfang.

Det er gjort en del presiseringer, klargjøringer og forbedringer i den nye forordningen. Det er gitt bestemmelser for å imøtekomme mangler som er avdekket. Blant annet reguleres nå «annen offentlig virksomhet» i tillegg til kontroll. Her vil f. eks. utstedelse av sertifikater og forebygging av dyresykdommer være omfattet. Det er tatt inn enkelte bestemmelser for å avdekke svindel og for å imøtekomme utfordringer med internetthandel.

Kommisjonen har fått over 70 hjemler til å fastsette implementerende eller delegerede rettsakter. Ved forordningens ikrafttredelse 14. desember 2019 vil mange av dagens rettsakter om bl.a. importkontroll og animalsk kontroll oppheves for å erstattes av nye oppdaterte rettsakter (art 146 – 162) Mattilsynet deltar i arbeidet med å utvikle underliggende regelverk. Fristene er korte og mye må være besluttet tidlig i 2019 for at rettsaktene skal kunne tre i kraft samtidig med forordningens ikrafttredelse. Disse rettsaktene vil bli implementert i EØS-avtalen og forskrifter som gjennomfører de vil bli sendt på høring.

Ny kontrollforordning retter seg for det vesentligste til myndigheter med krav og rammer for deres tilsynsaktivitet. Enkelte av disse pliktene vil innebære rettigheter for virksomhetene. F.eks. er det krav til at dokumenter og rutiner skal være offentlig tilgjengelig (flerårig kontrollplan, avgiftsberegning, rapportering av tilsyn). Forordningen stiller krav til virksomheter om å bistå og samarbeide når tilsyn gjennomføres. Den gir hjemler for å legge gebyrer og rammer for hvordan de skal beregnes.

Kontrollforskriften og forordningens omfang

Ny kontrollforordnings utvidede omfang fremgår av art. 1 og 2.

I noen tilfeller har EU gitt unntak for et område fordi det er regulert i egne særskilte bestemmelser om kontroll. Dette gjelder for vin, veterinære legemidler, dyrevelferd for forsøksdyr og avlsarbeid med dyr, såvarer og prøving og godkjenning av plantesorter..

Det er også andre grunner til at områder ikke er omfattet. Drikkevann, og gjødsel forvaltes ikke i matforvaltningen (DG SANTE), men er under andre forvaltningsområder i EU. For Norges del er enkelte områder ikke omfattet fordi de ikke er en del av EØS-avtalen. Dette gjelder plantehelse, GMO og beskyttede betegnelser for næringsmidler.

Nærmere om noen av bestemmelsene i forordningen som påvirker plikter og rettigheter til virksomheter og enkeltpersoner

Rettigheter:

Art. 8 – Dersom tilsynsresultater som i utgangspunktet er taushetsbelagte, må offentliggjøres av hensyn til tvingende almene hensyn, skal virksomheten få anledning til å framsette merknader som må offentliggjøres eller inntas i det myndigheten publiserer. I praksis vil Mattilsynet i svært få tilfeller ha taushetsplikt om de tilsynsresultatene som det her siktes til.

Vi har i dag ikke tilsvarende bestemmelse i norsk rett, men vi anser det uansett som god forvaltningsskikk å varsle tilsynsobjektet i forkant av offentlig publisering.

Art. 11.1 – Det stilles nå langt mer detaljerte krav til hva som skal offentliggjøres av resultater av tilsynsvirksomheten enn tidligere. Type, antall og resultat av offentlig kontroll, type og antall påviste tilfeller av manglende overholdelse og type og antall vedtak og sanksjoner som er truffet skal være offentlig tilgjengelig. Dette skal minimum gjøres årlig og kan gjøres ved f.eks. å gjøre årsrapporten med slike oversikter offentlig tilgjengelig.

Art. 11.2 – Myndighetene har plikt til å rette opp evt. unøyaktige opplysninger som de har gjort offentlig tilgjengelig.

Art. 11.3 – En forutsetning for å offentliggjøre rangeringsordninger og vurderinger av driftsansvarlige som f.eks. smilefjes, er at vurderingskriteriene er objektive, oversiktlige og offentlig tilgjengelige. Det skal være innført egnede ordninger som sikrer at vurderingsprosessene er rettfærdige, sammenhengende og åpne.

Art 35 - Den det blir tatt ut prøver hos har rett til at en anerkjent og tilstrekkelig kvalifisert ekspert får foreta en dokumentgjennomgang av Mattilsynet sitt prøveuttak, analyse, undersøkelse og diagnostisering. Det er parten selv som må bekoste denne ekspertuttalelsen. Dette stiller økte krav til at Mattilsynet må tilrettelegge for dokumentasjon og dette vil medføre noe ekstra arbeid.

Art. 85 – Beregningsgrunnlag for gebyrer, størrelsen på gebyrer og spesifikasjon av de utgifter gebyrene skal dekke skal sikres en høy grad av innsyn og gjøres offentlig tilgjengelig.

Art. 111 – Flerårig nasjonal kontrollplan skal være offentlig tilgjengelig med unntak av de deler av planen som kan undergrave virkningen av den offentlige kontrollen om den gjøres tilgjengelig.

Art 140 – Det stilles krav om at Mattilsynet har effektive ordninger for rapportering av faktiske eller mulige overtredelser av kravene i forskriften og et passende vern for de personer som rapporterer om overtredelse. Mattilsynet har allerede en slik varslingsknapp på sine hjemmesider:

https://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/varsle_oss/varsling_om_kritikkverdige_forhold.33532

Plikter:

Art 9 – Offentlig kontroll skal kunne gjennomføres effektivt og så langt det er mulig, så den administrative byrden og driftsforstyrrelsen for de driftsansvarlige holdes på et nødvendig minstenivå. (dette innebærer både plikter og rettigheter)

Art 15 – presiserer virksomhetenes plikt til å gi tilsynsmyndigheten tilgang og informasjon. Vi kan ikke se at den går lenger enn matlovens § 13 men det er mer detaljert beskrevet. Mattilsynet skal ha tilgang til lokaler, omgivelser, IT systemer, varer og dyr, dokumenter og øvrig relevante opplysninger i den utstrekning det er nødvendig for å gjennomføre kontroll.

Art 36 – Mattilsynet kan benytte prøveuttak av varer og dyr som de bestiller anonymt via internett. Når varene er mottatt skal driftsansvarlige orienteres av Mattilsynet om prøveuttaket og eventuelt gis informasjon om retten til å be om uttalelse av annen sakkyndig (som han må bekoste selv).

Bestemmelsen regulerer ikke Mattilsynets rett til å foreta selve prøveuttaket. Vi legger imidlertid til grunn at forvaltningslovens § 15 om bl.a. identifisering av inspektør og meddelelse av formålet ved tilsynet kan fravikes etter lovens egen unntaksbestemmelse. Mattilsynet har altså rett til slikt anonymt prøveuttak allerede i dag.

Art 65 – Myndighetene kan skjerpe kontrollen av forsendelse av varer til Norge fra land utenfor EØS-området når det avdekkes alvorlige- eller gjentatte brudd på regelverket. Dette gjelder varer med samme opprinnelse eller bruksområde.

Presiseringer som fastsetter detaljer om tilsynet som innsnevrer Mattilsynets muligheter til å gjøre andre valg.

Disse presiseringene kan gjelde rutiner og krav som er fornuftige eller som allerede er en del av rutinene Mattilsynet har i dag. At dette presiseres i forordningen medfører imidlertid at vi blir forpliktet til å ha disse rutinene og ikke lenger står fritt til å velge andre alternativer. Fordelen er at det blir samme forventningene til systemene i hele Europa, som kan være effektivt – men vi får et mindre handlingsrom til å velge metoder selv.

I art. 3 nr. 8 er definisjonen av kontrollplan utvidet og presiserer at i tillegg til å inneholde opplysninger om kontrollsystem, struktur osv, skal den også inneholde den detaljerte planleggingen av offentlig kontroll, som i et gitt tidsrom skal gjennomføres på alle områder nevnt i art. 1 nr. 2.

Art 5.4, jf vedlegg II kap. I om krav til opplæring av myndighetenes personell blir mer detaljert. Mattilsynet har allerede grundig opplæring av sitt personell.

I art 9 nr. 1 er det ytterligere presisert hva som kan være grunnlaget for å risikobasere kontrollen. Bl.a. føyes resultater av tredjeparts sertifiseringsordninger nå inn som et grunnlag.

Art 10 nr. 2 har krav om listeføring av alle virksomheter. Det gis hjemmel til Kommisjonen for å unnta kategorier av virksomheter når det er uforholdsmessig i forhold til risikoen de representerer. I dag er det registreringsplikt for de fleste virksomheter så dette vil ikke medføre større endringer, men det innsnevrer vårt handlingsrom om vi skulle ønske å fjerne slike registreringsplikter.

Art 28-33 inneholder langt mer detaljerte bestemmelser når det gjelder delegering av myndighet og oppfølging av de det delegeres myndighet til, og forpliktelser for disse. Dette får ikke veldig stor betydning da Mattilsynet er den utpekte offentlige myndigheten og det ikke er mye myndighet som er delegert videre til andre organer. Tilsyn med økologi er delegert til Debio og det blir mer spesifikke bestemmelser som regulerer slik delegering og strengere krav til Mattilsynets oppfølging av Debio.

Utpeking av offentlig veterinær – art 5 nr 3, og veterinærens tilstedeværelse og kontroll med produksjon av animalske produkter, herunder kjøtt – art 17 og 18.

Med hjemmel i ny kontrollforordning har EU-kommisjonen i 2018 jobbet med å revidere regelverket om offentlig kontroll av animalske produkter. Mattilsynet har brukt betydelige ressurser på å delta i arbeidet. Målet med revisjonen er:

- Å gjøre kontrollen mer effektiv og moderne, blant annet ved til en viss grad å åpne for bruk av moderne teknologi.
- Å møte dagens risikobilde ved at nye risikovurderinger som beskriver dagens farer legges til grunn.
- At maten skal være minst like trygg å spise som tidligere.

- Å tydeliggjøre kontrollmyndighetene og særlig den offentlige veterinærens rolle, ved å lage et tydeligere skille mellom offentlige og private oppgaver. Det blir derfor strengere krav til uavhengighet for de som utfører offentlig kontroll.

Ny kontrollforordning fastsetter følgende:

Art 5 nr 2 krever at utpeking av en offentlig veterinær skal være skriftlig og angi den offentlige kontroll som utpekingen gir rett til. Dette vil pålegge Mattilsynet å utarbeide nye rutiner og det må utvikles et opplæringsopplegg.

Art 17 og 18 krever som tidligere at en offentlig veterinær skal være ansvarlig for tilsynsarbeidet og kjøttkontrollen i slakteriene. Den offentlige veterinæren kan overlate noe mer av de praktiske oppgaver til kontrollteknikere som da skal ha fått opplæring. Mye av den offentlige kontrollen vil bli videreført slik den foregår i dag, men på en del områder vil det være små eller store endringer. Ordningen med å kunne delegerer utførelsen av oppgaver i kjøttkontrollen utvides. Dette gjelder både hvilke oppgaver som skal kunne delegeres til kontrolltekniker, og i hvilken grad, eller hvor «tett», den offentlige veterinæren skal følge med på utførelsen av disse oppgavene. Den offentlige veterinæren vil uansett ha ansvaret for at oppgavene blir utført tilfredsstillende som i dag.

De utfyllende og gjennomførende rettsaktene vil bli implementert i egne forskrifter som blir hørt på ordinært vis.

Prøveuttak, Referanselaboratorier - kapittel IV og avsnitt III.

Det stilles økte krav når det gjelder prøvetaking og analysemetoder. Mer detaljer rundt dette skal utarbeides i utfyllende og gjennomførende bestemmelser. Dette arbeidet har ikke Kommisjonen begynt på enda (art. 34).

Retten til uttalelse fra en annen sakkyndig er presisert og krever en god dokumentasjon av prøvetaking og analyse (art. 35)

Det er gitt mer detaljerte krav til utpeking av laboratorier som skal foreta analyser av prøver som er tatt ut i forbindelse med offentlig kontroll. Det åpnes for at en kan utpeke offentlige laboratorier i EU eller andre land som har avtale med EU eller EØS under bl.a. forutsetning av at dette laboratoriet allerede er utpekt av EU/EØS som offentlig laboratorium (art 37).

Myndigheten skal gjennomføre revisjon av de offisielle laboratorier som er utpekt, med mindre en slik revisjon ansees som overflødig tatt i betraktning av laboratoriets akkreditering (art 39).

I motsetning til tidligere tidsbegrensede fritak gis nå de laboratorier som kun analyserer for trikiner permanente fritak for en del krav, forutsatt at laboratoriene bl.a. deltar på ringtester (art 40).

Importkontroll – kapittel V

Ny kontrollforordning samler og harmoniserer reglene om importkontroll av dyr, animalske- og ikke-animalske produkter m.m. Disse overføres fra rettsakter som nå oppheves (eks. 882/2004, 97/78, 91/496). Det blir harmoniserte og felles utgangspunkt for bestemmelser om dyr, animalske produkter, animalske biprodukter, produkter omfattet av beskyttelsestiltak og andre særlige tiltak som ved ankomst til Norge skal gjennom offentlig kontroll på grensekontrollstasjon.

Art. 47 (1) gir en avgrensning av hvilke dyr/produkter som skal innom en grensekontrollstasjon til kontroll før det kan frigis på markedet i EU/EØS. Videre er det i art. 48 gitt en liste over situasjoner der Kommisjonen kan gi unntaksregler om at dyr/produkter omfattet av art. 47 likevel ikke skal være gjenstand for grensekontroll, eksempelvis vareprøver, forskningsprøver, kjæledyr (eget regelverk) og personlige forsendelser/bagasje.

Kommisjonen er gitt fullmakt i art. 47 (3) til å utvide produktgruppen for animalske varer til å inkludere høy/halm og sammensatte produkter på grunn av risikoen knyttet til disse produktene.

Denne fullmakten er brukt og det er utarbeidet et endringsforslag til forordningen for å inkludere disse produktene i art. 47 (1)(b) over hvilke animalske produkter som skal være gjenstand for veterinær grensekontroll og må importeres via en grensekontrollstasjon (C(2019) 26). Dette er også i tråd med dagens kontrollregelverk.

Forordningens art. 49 åpner for en oppmykning av hvilke grensekontrolloppgaver som skal utføres av en godkjent veterinær, og hvilke oppgaver som kan gjennomføres av andre kvalifiserte medarbeidere.

Videre gir art. 51 mulighet til Kommisjonen å gi regler for videretransport, omlastning og transittering av forsendelser.

Art. 52-54 gir grunnlaget for kontrollen som skal gjennomføres ved grensekontrollstasjonene (dokument, id. og fysisk kontroll av forsendelsene). Nærmere regler angående oppnevning og utstyringen av grensekontrollstasjoner er gitt i art. 59-64.

Den nye kontrollforordningen legger rammene for bruken av det nye innførselsdokumentet CHED (Common Health Entry Document, tidligere CVED og CED), jf. art. 56-58. Art. 57 stiller krav til tollmyndighetenes håndtering av forsendelsene, der de ikke kan frigis (eller legges inn på frilager) før riktig utfylt innførselsdokument (CHED) er presentert. Kommisjonen vil bruke informasjonssystemet IMSOC for å sikre hurtig tilgang og deling av informasjon vedrørende offentlig kontroll og andre offentlige aktiviteter, samt behandlingen av CHED-dokumentet.

Art. 65-72 gir regler om hva som skal skje med forsendelsene ved mistanke om brudd, eller ved brudd på regelverk.

Samarbeid mellom myndighetene er fortsatt viktig. Art. 75 og 76 gir nærmere bestemmelser om hvordan myndighetene skal samarbeide for å avdekke ulovlige forsendelser. Art. 77 gir videre fullmakt til Kommisjonen om å gi utdypende regler om kontrollen av blant annet fôr som følger dyr og fisk som landes fra tredjestaters fiskefartøy.

Kommisjonen er gitt fullmakter til å gi nærmere regler om importkontrollen for å sikre en helhetlig regulering av dette området, inkludert særlige importkrav tilknyttet de forskjellige typer forsendelser (art. 47(1)), samt angivelse av frekvenser for identitets- og fysisk kontroll av forsendelsene. Dette arbeidet er godt i gang og Mattilsynet har deltatt i arbeidet. Forskrifter som regulerer og utdyper de nærmere detaljene angående importkontrollen vil sendes på egen ordinær høring.

Finansiering av offentlig kontroll – kapittel VI

Art 79 fastsetter hovedprinsippene for gebyrer. Det er en videreføring av dagens regler, obligatorisk gebyr for importkontroll, kjøttkontroll, kontroll i nedskjæringsvirksomheter, melkeproduktvirksomheter og viltanlegg.

Det er to alternativ for fastsettelse av gebyr. Det kan enten være et fast beløp og dette beløpet fremgår da av forordningens vedlegg IV. Alternativt kan gebyret beregnes ut ifra de faktiske kostnadene. Forordningen fastsetter da hvilke elementer av kostnader som skal inngå. Grunntanken er som tidligere at det er de faktiske kostnadene som skal dekkes og ikke mer. Art 81 presiserer i langt større grad enn tidligere hvilke kostnader som skal inngå i gebyrberegningen. F eks presiseres det at lønn til personale som utfører kontrollen inkluderer lønn til støttepersonale og administrativt personale som deltar i gjennomføringen. For kostnader til anlegg og utstyr skal kostnadene til vedlikehold og forsikring iberegnes. Det gis mulighet til å hente inn betaling for andre kostnader som har direkte tilknytning til kontrollen.

Det åpnes videre for at man kan redusere gebyrene i særskilte tilfeller, f.eks. for virksomheter med liten produksjon eller som bruker tradisjonelle metoder, i regioner med særlig geografiske begrensninger eller på bakgrunn av driftsansvarliges tidligere overholdelse av reglene.

Ny forordning har krav om åpenhet om metode og grunnlag som benyttes for å beregne gebyrer, og til å dokumentere sammenhengene mellom inntektene fra gebyrer og utgiftene som de skal dekke.

Det følger ingen gebyrer direkte av forordningen men det er plikt for myndighetene til å regulere gebyrer etter disse bestemmelsene. Forskrifter som regulerer gebyrer vil sendes på egen ordinær høring.

Rapportering til ESA/Kommisjonen – art. 113

Kommisjonen har med hjemmel i forordningens art. 113 fastsatt nærmere regler om rapportering fra medlemsstatene til Kommisjonen. Dette skal gjøres på en felles mal. Det blir langt mer detaljerte krav til rapportering i forhold til i dag. Vi har frem til nå løst rapporteringen til ESA ved at Mattilsynets årsrapport til matdepartementene er oversatt til engelsk. Nå skal det rapporteres elektronisk og etter en detaljert mal. Det vil medføre en del ekstra arbeid for Mattilsynet både å legge til rette for slik rapportering og gjennomføre den. På sikt antas det at det kan påvirke i noen grad hvordan vi gjennomfører tilsynet.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Den nye reviderte kontrollforordningen berører i likhet med den forrige følgende grupper:

- Forbrukerne eller befolkningen (berøres indirekte)
- Dyrene, som er en del av matkjeden (berøres indirekte)
- Miljøet (berøres indirekte)
- De som omfattes av offentlig kontroll, næringsaktørene i hele matkjeden (berøres direkte).
- Vedkommende myndighet som utfører offentlig kontroll, Mattilsynet (berøres direkte)
- De som offentlig myndighet delegerer ansvar for offentlig kontroll til, og til de som er utpekt til visse oppgaver, eksempelvis laboratorier, offentlige veterinærer mm (berøres direkte).

Forventet positive konsekvenser av ny kontrollforordning

Den nye reviderte kontrollforordningen skal i likhet med den forrige sikre et høyt vernnivå for menneskers og dyrs helse og miljøet.

Nyttevirksomheter for forbrukere, dyr og miljø

Kontrollforordningen skal bidra til å sikre verifisering av etterlevelse av regelverk i hele matkjeden. I ny forordning tas plantehelse inn i regelverket. Selv om dette ikke vil omfattes av EØS-avtalen, vil bedre regulering av plantehelse innenfor EU bidra til at import fra EU på lengre sikt vil gi tryggere plantebasert mat, såvarer og fôr. Bedre regulering av eksempelvis plantevernmidler og genmodifiserte organismer i EU vil påvirke miljøet i positiv retning også for oss. Den nye kontrollforordningen imøtekommer utfordringer med internetthandel og svindel som er positivt.

Nyttevirksomheter for Mattilsynet og andre med delegerte oppgaver på våre vegne

Kontrollforordningen retter seg i stor grad mot myndigheter og stiller krav til oss ved å legge føringer for vår organisering og gjennomføring av risikobasert kontroll. Harmonisering av arbeidet til matmyndighetene i EU/EØS og mellom områder i matkjeden skal bidra til enklere og sikrere håndheving av regelverket (dette gjelder også rettssikkerheten). Det legges opp til mer samarbeid mellom de europeiske matmyndighetene i tillegg skal samarbeidet effektiviseres.

Datasystemer skal integreres og samles under en paraply (IMSOC), slik at myndighetene kan utveksle informasjon på en effektiv måte. Flere data fra EU referansesentre(laboratorier) kan gi oss økt tilgang til kunnskap.

Det stilles økte krav til at dokumenter og rutiner skal være offentlig tilgjengelig (eks flerårig kontrollplan, hvordan avgifter beregnes, rapportering av tilsyn). Det kan bidra til å opprettholde forbrukernes og næringenes tillit til myndighetene.

Det er gitt flere unntak og lettelser i post mortem kontrollen (PMI) av reinsdyrkjøtt. Dette kunne føre til noe mindre tidsbruk for Mattilsynet, og noen færre kostnader for slakteriene. Med dagens situasjon med fortsatt bekjempelse av skrantesyke (CWR), og uklarhet knyttet til hvordan smitten oppsto, er det usikkert om dette er en nyttevirkning som lar seg realisere i nærmeste fremtid.

Nyttevirkninger for næringsaktørene

Formålet med EØS-avtalen er å styrke handelen og de økonomiske forbindelser med like konkurransevilkår gjennom overholdelse av de samme reglene.

Forenkling av reglene, tydeliggjøring av krav og mer like regler på ulike områder i matkjeden, inkludert importkontrollbestemmelsene, vil gjøre det lettere å forstå og etterleve regelverket.

Som omtalt ovenfor vil kontroll av myndighetene bidra til å sikre næringene en riktig og ensartet behandling. Næringsaktørene får flere rettigheter bl.a. knyttet til åpenhet rundt tilsynsresultater og beregning av gebyrer. Det stilles krav til virksomheter om å bistå og samarbeide med offentlige myndigheter når de utøver kontrolloppgavene sine. Det gis åpning for belønning av virksomheter som etterlever regelverket i form av lavere gebyrbelastning, noe som belønner de som følger reglene.

Kontrollforordningens art. 40 gir unntak fra vilkåret om obligatorisk akkreditering for laboratorier hvis den eneste virksomheten er å påvise trikiner i kjøtt. Forutsetningen er at det benyttes en EU-godkjent metode og at analysen skjer under tilsyn av vedkommende myndighet. Nyttvirkningen ligger først og fremst i at slakterier som har etablert trikinlaboratorier vil kunne få undersøkt trikinprøvene i løpet av et par timer etter slakting, mens det vil ta en dag dersom prøvene må sendes til et eksternt laboratorium

Forventede økonomiske og administrative kostnader for Mattilsynet på grunn av ny kontrollforordning

Det er primært Mattilsynet kontrollforordningen retter seg mot med krav og hvor vi ser økonomiske og administrative kostnader som følge av ny kontrollforordning. Det stilles krav til forbedring av systemer og rutiner. Nedenfor har vi listet opp noe av det vi ser i dag som har størst konsekvenser.

- Kompetanseutvikling når det gjelder krav til laboratorier, prøveuttak og analyser. Mattilsynet må bygge opp sin kompetanse for å bli gode bestillere overfor laboratorier, for å kunne gjennomføre revisjon og inspeksjon av utpekte laboratorier og veilede når det gjelder trikinlaboratorier.
- Elektronisk rapportering (art. 113). Vårt saksbehandlingssystem har funksjonalitet for registrering av tilsyn knyttet til virksomheter og personer, men ikke produkter, noe som er nødvendig for å oppfylle den nye kontrollforordningen og det avledede regelverket når det gjelder rapportering til ESA. Det er nødvendig med en løsning for rapportekstrahering og filoverføring til EU sitt dataverktøy. Det antas at det vil medføre utfordringer med å få rapporteringen tilfredsstillende fra alle land og behov for justeringer underveis. Alle land har tidligere hatt sin egen måte å rapportere på, Norge inkludert. Det blir veldig synlig forskjeller både i systemer, utøvelse og rapportering når dette skjer elektronisk. Det vil være usikkerheter rundt hvor store justeringer og endringer som vil komme her.

Regodkjenning av grensekontrollstasjoner (art. 61)

Vi vet foreløpig ikke hvilke krav Kommisjonen vil stille for gjennomføring av regodkjenning av grensekontrollstasjoner. En avklaring av dette vil komme senere. Hvis det velges en løsning der

det er krav om dokumentgjennomgang vil ressursbehovet være mindre enn om det blir krav om fysiske tilsyn for å få godkjent en grensekontrollstasjon.

Oppbygning av kontrollforskriften

Forslag til forskrift gjennomfører en forordning. Forordningene gjelder direkte i alle EUs medlemsland. EØS-avtalen stiller strenge krav til hvordan forordninger skal gjennomføres. Forordninger skal «som sådan» gjøres til en del av avtalepartenes interne rettsorden», jf. EØS-avtalen art. 7. I Norge er henvisningsteknikken valgt for å ivareta dette kravet, se forskriftsforslaget § 2. Dette innebærer at den forskriftsteksten som vedtas, fastsetter at vedkommende forordning, i EØS-tilpasset form, skal gjelde som forskrift.

Denne metoden innebærer at rettigheter og plikter ikke kan leses direkte ut av kontrollforskriften. Brukere må gå til selve forordningsteksten for å finne dem. For å lette tilgjengeligheten, er forordningsteksten med de tilpasninger som følger av EØS-avtalen lagt ved høringen her. I forbindelse med kunngjøring av kontrollforskriften, vil Mattilsynet sørge for at denne tilpassede forordningsteksten blir å finne i tilknytning til forskriften i Lovdata.

Øvrige rettsakter som oppheves med denne forskriften i tillegg til forordning 882/2004:

Dagens forskrift om kontroll implementerer også andre rettsakter i tillegg til kontrollforordningen.

Forordning 702/2013 – om akkreditering av offisielle laboratorier som utfører offentlig trikinundersøkelser. Denne forordningen gjaldt tidsbestemt unntak for akkreditering av trikinlaboratorier. Den er opphevet i EU regelverket og erstattes av ny kontrollforordnings art 40 som beskriver unntak for akkreditering for trikinlaboratorier.

Forordning 669/2009 gjelder strengere offentlig kontroll for enkelte ikke-animalske produkter. Denne er planlagt opphevet og skal erstatte av et nytt samleregelverk for kontroll av ikke-animalske produkter som vil bli implementert i en egen forskrift og som skal tre i kraft i EU samtidig med at ny kontrollforordning oppheves.

Forordninger implementert i kontrollforskriften som skal videreføres i ny forskrift om referanselaboratorier og analyser:

Forordning 882/2004 Vedlegg VII skal iht til ny forordnings art. 147 fortsatt gjelde inntil det er utpekt et EU-referanselaboratorium på samme område i samsvar med ny forordnings art. 93.

Vedlegg VII vil sammen med forordning 415/2013 – om supplerende ansvarsområder og oppgaver for EU-referanselaboratoriene for rabies kvegtuberkulose og biers sunnhet og forordning 152/2009 om prøvetaking og analysemetoder for offentlig kontroll av fôr, bli videreført i en ny forskrift. Denne forskriften vil i utgangspunktet ikke inneholde noen materielle endringer kun en videreføring av bestemmelser fra dagens kontrollforordningsforskrift og legge til rette for endringer når det fastsettes nye rettsakter om referanselaboratorier.

Høringssvar

Utkast til kontrollforskriften gjennomfører en forordning. Det vil ikke være mulig å endre innholdet i ny kontrollforordning. Høringssvar sendes inn via lenke på Mattilsynets nettside: https://www.mattilsynet.no/mat_og_vann/forskrift_som_gjennomforer_eus_nye_kontrollforskrift_for_offentlig_kontroll.36151.

Alle høringssvar vil bli offentliggjort.

Høringsfrist: 15. november 2019

Med vennlig hilsen

Kari Bryhni
Fagdirektør